

دوره چهارم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۲

بررسی تحولات تحصیل دلیل در جرم پولشویی با رویکرد به اسناد بین‌المللی قوانین و مقررات ایران و انگلیس

موعود حسینی نسب^{۱*}، عیسی بنی نعیمه^۲

۱. کارشناس ارشد، دانشگاه آزاد بین‌المللی خلیج فارس، شهرستان خرمشهر، خرمشهر، ایران.

۲. استادیار، واحد آبادان، دانشگاه آزاد اسلامی، آبادان، ایران.

چکیده

مبارزه با پولشویی از مهم‌ترین چالش‌های دنیای امروز است که کشورهای مختلف برای مبارزه با آن قوانینی را وضع کرده‌اند. همچنین در سطح بین‌المللی نیز توافقاتی در جهت مبارزه با پولشویی صورت گرفته است. یکی از مهم‌ترین مسائل تحصیل دلیل در جرم پولشویی می‌باشد که در این پژوهش بررسی تحولات تحصیل دلیل در جرم پولشویی با رویکرد به اسناد بین‌المللی قوانین و مقررات ایران و انگلیس، مورد بررسی قرار می‌گیرد. تقریباً در اکثر نظام‌های حقوقی، درخصوص مسأله «معکوس‌سازی بار اقامه دلیل» در بزه پولشویی، رویه عملی به سمت و سوی پذیرش آن در حرکت بوده و بار اثبات عدم تحصیل اموال از راه‌های نامشروع بر دوش متهم نهاده شده است. این مسأله هرچند در نگاه اول با اصل برائت ناسازگار به نظر می‌رسد، اما با توجه به اینکه معکوس‌سازی بار اثبات در این موارد، موافق اوضاع و احوال است، به نظر می‌رسد تعارضی با اصل برائت وجود نداشته باشد. در نهایت مشخص شد که صرف تشخیص فعالیت مافیایی شرکت برای اقدام در جهت پولشویی کفایت می‌کند. در حقوق انگلیس نیز تغییرات در اصل برائت در زمینه پولشویی محرک اصلی در زمینه تحصیل دلیل تشخیص داده شده است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۱۷-۲۵

اطلاعات نویسنده مسؤول

کد ارکید:

تلفن:

ایمیل: moud.hossine@gmail.com

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۴/۰۱

واژگان کلیدی:

تحصیل دلیل در پولشویی، اسناد بین‌المللی، مقررات ایران و انگلیس.

مقدمه

تأمین مالی تروریسم جرم بزرگی است که می‌تواند اقتصاد مملکت را تحت تأثیر خود قرار دهد و دارای آثار و تبعات فراوانی در سطح جامعه است.

واژه پولشویی برای توصیف فرآیندی به کار می‌رود که در آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی در مجاری قانونی قرار می‌گیرد و طی روندی، تطهیر و پاک می‌شود. به عبارت دیگر، پولشویی، فرآیندی است که در آن شکل، مبدأ، مشخصات، افراد ذی‌نفع و منشأ وجوه کثیف تغییر می‌کند و به گونه‌ای تصور می‌شود که این وجوه و عواید از منابع قانونی سرچشمه گرفته است. پولشویی عبارت است از تلاش برای تغییر شکل عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه با هدف پنهان‌سازی اصل وجوه نقد یا مقدار، منشأ و مالکیت آن به منظور گریز از شناسایی و پیگرد فعالیت‌های مجرمانه یا شواهد فعالیت‌های غیرقانونی. به بیان ساده‌تر، پولشویی سبب می‌شود وجوه به‌دست‌آمده از منابع غیرقانونی، در مصارف قانونی به کار گرفته شود (رهبر و میرزاوند، ۱۳۸۷).

به‌منظور تخمین حجم پولشویی و بیان اثرات این پدیده، عاقلانه به نظر می‌رسد که در ابتدا به بیان تعریف دقیقی از موضوع پرداخته شود، البته بسیاری از پژوهشگران مبارزه با پولشویی را همراه با ریشه در فرهنگ یک کشور دانسته‌اند (Arezzo, 2014).

استعاره پول کثیف و درآمد غیرقانونی، به‌منظور تبدیل شدن به پول سفید و پاک، هنوز هم به اندازه کافی در تعاریف پولشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد، اما تعریف واژه پولشویی مبهم‌تر از آن است که انتظار می‌رود. به نظر می‌رسد که کارشناسان، اقتصاددانان، سیاستمداران و سازمان‌های بین‌المللی تعاریف و دیدگاه‌های متفاوتی از پولشویی دارند. به‌منظور ارائه یک تعریف جامع از واژه پولشویی، تعاریف مختلف ارائه‌شده از آن در این بخش مطرح می‌شود.

براساس تعریف سازمان بین‌المللی پلیس کیفری^۱ پولشویی، عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام برای مخفی کردن یا تغییر هویت عواید نامشروع، به‌طوری که وانمود شود این عواید از

منابع و فعالیت‌های قانونی سرچشمه گرفته است (رهبر و میرزاوند، ۱۳۸۷).

در ماده ۱ دستور العمل جامعه اروپایی مصوب مارس ۱۹۹۰، پدیده پولشویی این‌گونه تعریف شده است: تبدیل یا انتقال^۲ هر نوع دارایی، به‌منظور پنهان کردن رد منبع غیرقانونی آن، با علم به اینکه از فعالیت‌های مجرمانه به‌دست آمده یا کمک به شخصی که مرتکب چنین جرمی شده است، برای گریز از پیامدهای قانونی رفتار وی.

در بخش دیگر از همین ماده، پولشویی شامل این موارد می‌شود: اختفا یا تغییر مکان، منشأ، مقصد، رفتار، حقوق مرتبط یا مالکیت واقعی دارایی با علم به اینکه از فعالیت‌های مجرمانه، به‌دست آمده باشد.

این تعریف در واقع برگرفته از تعریف ارائه‌شده پیمان‌نامه وین مصوب ۱۹ دسامبر ۱۹۸۸ است، با این تفاوت که در پیمان وین، تنها عواید به‌دست‌آمده از جرایم سازمان‌یافته، به‌ویژه قاچاق مواد مخدر، گنجانده شده است.

تعریف پولشویی در نشست ماه اوت ۱۹۹۰ پیمان شورای اروپا در استراسبورگ تکمیل شد و در بند ۱ ماده ۶ آن، موارد مربوط به تحصیل، تملک یا استفاده از دارایی‌های به‌دست‌آمده از منابع غیرقانونی و هرگونه مشارکت یا مباشرت، برنامه‌ریزی یا کوشش برای ارتکاب یا کمک، ترغیب، تسهیل و پنهان کردن هرگونه جرم مرتبط با پولشویی نیز به تعریف دستورالعمل جامعه اروپایی افزوده شد.

از مهم‌ترین دلایل افزودن موارد یادشده به تعریف پولشویی، زدودن کاستی‌های موجود در تعریف پیمان وین، با هدف جلوگیری از استخدام وکیل یا متخصصان مالی توسط مجرمان

^۲ از نظر بسیاری از کارشناسان، تبدیل و انتقال دارایی با هدف پنهان‌سازی یا تغییر منشأ غیرقانونی آن یا کمک به مجرم اصلی برای فرار از پیامدهای قانونی عمل ارتكابی، پولشویی محسوب می‌شود. تبدیل عبارت است از تغییر ظاهر عمل خلاف قانون به عمل با ظاهر قانونی. هرگونه تغییر شکل، دستکاری یا تعویض اموال نیز نوعی تبدیل محسوب می‌شود. انتقال به معنی دست‌به‌دست‌کردن یا حواله اموال از نقطه‌ای به نقطه دیگر است. معنای دیگر آن نیز انتقال دارایی از حسابی به حساب دیگر است. از جمله روش‌های کسب مالکیت اشیاء، انتقال حق مالکیت یا حق حقیقی است. هدف از این عمل، تغییر یک دارایی به دارایی دیگر با قصد مشروع‌جلوه‌دادن آن است، به‌طوری‌که دارایی با منشأ نامشروع آن، مشروع جلوه کند.

^۱ - Iepo Interpol

به‌طوری‌که درآمد حاصل‌شده کاملاً مشروع و قانونی جلوه کند، گفته می‌شود (Bivona, 2012).

از تعاریف ارائه‌شده، چنین استنباط می‌شود که در تعریف پولشویی در سطح بین‌المللی سه بعد عمل، آگاهی و هدف مورد توافق است، به این معنا که پوشو با آگاهی از این مسأله که دارایی یادشده از یک یا چند نوع فعالیت مجرمانه حاصل شده است و با هدف پنهان‌سازی منابع نامشروع دارایی کسب شده یا کمک به شخص مجرم، در گریز از افشای فعالیت‌های وی، اقدام به تصرف، استفاده، تبدیل، انتقال یا اختفای عناصر حقیقی دارایی یا ارائه مشاوره می‌کند.

همان‌طور که از تعریف و مصادیق پولشویی برمی‌آید، ویژگی‌های عمومی و متعارف این پدیده عبارت است از:

- پولشویی فعالیتی مجرمانه، مستمر، بزرگ مقیاس و دراز مدت است (Cohen et al, 2008).

- پولشویی فعالیتی گروهی و مشارکتی است (Chaney et al, 2011).

- پولشویی فعالیتی است که ممکن است از محدوده جغرافیایی یک کشور فراتر رود و ابعاد فراملی به خود گیرد (Transcrime, 2013).

باید توجه داشت که پولشویی پدیده‌ای است که به‌عنوان جرمی سازمان‌یافته و فراملی در دهه‌های اخیر در اسناد و برنامه‌های بین‌المللی به دنیا معرفی شده است. این جرم یک جرم ثانویه است که به‌دنبال جرایم مقدماتی که منافع مالی و تولید می‌کنند، ارتکاب می‌یابد و به‌معنای مخفی‌کردن آگاهانه ماهیت و منشأ نامشروع اموال حاصل از ارتکاب این جرایم است، به‌نحوی که این اموال ظاهری قانونی به خود گرفته و پاک و مشروع جلوه داده شوند. تفکر جرم‌انگاری این پدیده به‌دنبال گسترش جرایم سازمان‌یافته در دنیا مطرح شد و هدف این بود که با کوتاه‌کردن دست جنایتکاران از عواید مجرمانه‌شدن، انگیزه ارتکاب جرم در آن‌ها از بین برود و به این ترتیب با مبارزه با پولشویی به مبارزه با جرایم سازمانی یافته پرداخت.

هم‌زمان با جرم‌انگاری پولشویی، نگرش‌های جدیدی در حیطه علوم جنایی شکل می‌گیرد که ماهیت آن‌ها کاملاً مدیریتی است. دیدگاه‌های جدید به‌جای آنکه به بحث و تجزیه تحلیل

برای مقاصد پولشویی بود. گروه کاری اقدام مالی^۱ برای مبارزه با پولشویی در گزارشی فرآیند عمل و یا رفتار پولشویی را این‌گونه تشریح کرده است:

۱- تحصیل، تملک، نگهداری، تصرف یا استفاده از عواید حاصل از جرم با علم به اینکه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به‌دست آمده باشد.

۲- تبدیل، مبادله یا انتقال عواید حاصل از جرم به‌منظور پنهان‌کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم باشد یا کمک به مرتکب به‌نحوی که مضمحل آثار و تبعات قانونی ارتکاب جرم نشود.

۳- اختفا، پوشش یا کتمان ماهیت واقعی، منشأ، منبع، مکان، جابه‌جایی یا مالکیت عواید حاصل از جرم که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به‌دست آمده باشد (Sargiacomo et al, 2015).

در قوانین هلند نیز بیان می‌شود، پولشو کسی است که مدعی حق از شیء در دسترس است، با علم به اینکه این شیء به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از جرایم حاصل شده است (Neu et al, 2015: 49-61).

اتحادیه اروپا در سال (۲۰۰۱)، بیان می‌کند هنگامی که رفتاری به شرح زیر است، پولشویی صورت گرفته است:

۱- تحصیل یا انتقال اموال به‌دست‌آمده از فعالیت‌های مجرمانه با هدف پنهان‌کردن منشأ غیرقانونی مال.

۲- پنهان‌کردن یا تغییر ماهیت، منشأ و مالکیت شیء، با علم به اینکه مالکیت چنین فعالیتی از فعالیت‌های مجرمانه و یا مشارکت در آن مشتق شده است.

صندوق بین‌المللی پول (IMF): پولشویی را فرآیندی تعریف می‌کند که در طی آن فرد در پی پنهان‌کردن ارتباط دارایی و منشأ تحصیل آن است (صندوق بین‌المللی پول، ۲۰۰۱).

از نظر بانک جهانی، پولشویی به هر عمل یا اقدامی برای پنهان‌کردن منشأ درآمد حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی،

^۱- FATF: Financial Action Task Force on Money Laundering

^۲- International Monetary Fund

همزمان از تحقق فعالیت‌های تجاری مجرمانه حمایت می‌کند و شبکه‌های جنایی را در بین کارمندان دولتی، تجار و سیاستمداران ادغام می‌کند.

راوندا و همکاران (Ravenda et al, 2019: 65-85) در شرکت‌های ایتالیایی به تشخیص پولشویی در شرکت‌های فعال تحت نظر مافیا پرداخته و یک پروکسی برای تعیین مافیایی بودن شرکت ارائه دادند، ایشان بیان داشتند که نتایج ما نشان می‌دهد که با استفاده از تجزیه و تحلیل خوشه‌ای، شرکت‌های تحت کنترل مافیا را می‌توان به دو گروه مختلف متصل به شرکت‌های واقعی و شرکت‌های پوسته تقسیم‌بندی کرد که براساس فرضیه‌های خاص بر ویژگی‌های متمایز آن‌ها است. مهم‌تر از همه، برآورد رگرسیون ما شواهدی از شیوه‌های مختلف پروکسی‌های جدید مدیریت معاملات این شرکت‌ها را ارائه می‌دهد که ممکن است با فعالیت‌های خاص پولشویی ارتباط داشته باشد.

باید توجه داشت که بررسی مسأله امنیت‌گرایی و توسعه آن در سیاست جنایی، با محوریت بزه‌کاران یقه‌سفید خصوصاً در شکل سازمان‌یافته آن و نیز مطالعه موارد محدودسازی تضمینات دادرسی عادلانه در پرتو امنیت‌گرایی - نظیر جابه‌جایی بار اثبات دلیل - موجب شد قانون‌گذاران کشورهای مختلف اقدام به عدول از اصول دادرسی منصفانه در بزه پولشویی نمایند که در برخی از کشورها منجر به تصویب آیین دادرسی افتراقی در این خصوص گردید. مبنای این عدول امنیت‌گرایی می‌باشد که ریشه در مکتب ریسک‌مدار دارد. نیاز حکومت‌ها به امنیت در قبال جرایم سازمان‌یافته و فراملی و مجرمان خطرناک حوزه اقتصاد کلان منجر به عدول از برخی از قواعد دادرسی عادلانه گردید و برخی از تضمینات این دادرسی با محدودیت مواجه گردید.

در انگلستان تا قبل از سال ۱۹۹۳ که قانون دادرسی کیفری وضع شد، فقط تطهیر عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، جرم تلقی می‌شد، ولی در این سال شستشوی عواید حاصل از هر رفتار مجرمانه، پولشویی تلقی گشت. رفتار مجرمانه در این قانون شامل هر جرم قابل کیفرخواستی است که در انگلستان ارتکاب یافته باشد.

جرم و علل شکل‌گیری آن پردازند، با رویکردی مدیریتی، ریسک ارتکاب جرم را همانند سایر ریسک‌هایی که در حوزه‌های اقتصادی، بیمه و ... وجود دارند، مورد ارزیابی و سنجش قرار داده و آن گاه آن را مدیریت می‌کنند (شاملو، ۱۳۹۹: ۱۳۰).

آرلاچی (Arlacchi, 2010: 321-353)، بیوانا (Bivona, Bromley & Powell, 2012: 321-353) و میلانو (2012: 483-530)، ایتالیا را بین کشورهای اروپایی مستعدترین گزینه برای فعالیت شرکت‌های مافیایی که اقدام به پولشویی می‌کنند، دانستند.

بونانو و همکاران (Buonanno et al, 2016: 61-74)، اقدام شرکت‌های مافیایی ایتالیا را با شرکت‌های بیمه مقایسه کرده است. کالدرونی (Calderoni, 2014a: 239-249) و کانپله و همکاران (Caneppele et al, 2009: 151-172)، اشاره می‌کنند که این شرکت‌ها تضمین می‌دهند که پول حاصل از فعالیت‌های مافیایی را به مقصد برسانند. چامپیراچه (Champeyrache, 2014: 625-640) و چونگ و همکاران (Chong, 2015: 78-123) این اقدام را بسیار پیچیده خوانده و مبارزه با آن را سخت توصیف می‌کنند.

منطق این رویکرد، منطق بیمه است؛ در بیمه اموال و اشخاص، هر قدر میزان ریسک بیشتر باشد، هزینه بیمه‌گذار و حق بیمه بیشتر می‌شود. بر همین اساس در مورد جرم نیز هر قدر ریسک ارتکاب جرم بیشتر باشد، ضروری است سرمایه‌گذاری کیفری و کنترل شدیدتری اعمال شود. این امر تنها ریسک تکرار جرم را دربر نمی‌گیرد، بلکه در اصل، ریسک شدت جرم را شامل می‌شود، یعنی هرچه ریسک ارتکاب یک جرم نظیر پولشویی بیشتر باشد، به همان میزان باید اقدامات و تمهیداتی جهت کنترل آن اعمال شود. در این صورت یکی از دلایل افتراقی شدن تحصیل دلیل در پولشویی، همین مسأله می‌باشد، یعنی اعمال کنترل بیشتر برای مقابله با این جرم و نگاه ریسک‌مدارانه نسبت به این جرم، به مراتب شدیدتر و مهم‌تر است (پاک‌نهاد، ۱۳۸۸: ۱۱۷).

۱- تجزیه و تحلیل

نو و همکاران (Neu et al, 2013: 505-524) استدلال می‌کنند که استفاده استراتژیک از معاملات حسابداری است که

نیز جرم مشابهی را در رابطه با فعالتهای تروریستی و عواید آن مطرح می‌کند.»

شایان ذکر است سرویس ملی اطلاعات کیفری انگلستان یک مرکز ملی دریافت اطلاعات دارد که شعبه جرایم اقتصادی آن محسوب می‌شود. این سرویس پلیس و مسؤلان گمرکی است و در ساعات غیر اداری نیز گزارشات را دریافت می‌کند.

مجرم محاسبه‌گر و یقه‌سپیدی که قصد ارتکاب پولشویی دارد، باید بداند که از یک سو امکان محکومیت وی به جرایم منشأ و اولیه وجود دارد و از سوی دیگر، نحوه تحصیل دلیل در پولشویی، واجد ابعاد جدیدی شده که با سایر جرایم سنتی متفاوت است و ممکن است ارتکاب این جرم به ضرر وی تمام شود، یعنی باوجود سود سرشار حاصل از این جرم و جرایم منشأ، امکان محکومیت وی نیز افزایش خواهد یافت. پس وی باید با محاسبه‌گری و سنجش سود و زیان، ارتکاب یا عدم ارتکاب این جرم را برگزینند (قدیری، ۱۳۸۹: ۵۴). عدم پیش‌بینی تمهیدات لازم جهت پیشگیری و مقابله با این قبیل جرایم سازمان‌یافته، باعث رشد روزافزون چنین جرایمی شده است، اما اکنون، به‌عنوان یک راه میان‌بر، برای اثبات و مقابله با این جرایم، از افتراقی‌نمودن تحصیل دلیل استفاده می‌نمایند.

از سوی دیگر، علاوه بر رویکرد ریسک‌مدار نسبت به پولشویی و سازمان‌یافته‌بودن این جرم، علت دیگر افتراقی‌شدن تحصیل دلیل، در آسیب‌های اقتصادی و غیرقابل جبران پولشویی و نیز حرفه‌ای‌بودن و یقه‌سپیدبودن مرتکبین این جرم و صعوبت تعقیب، دستگیری، اثبات و کیفر آن‌ها نهفته است.

سازمان‌یافتگی، چهره گسترده و کلان به جرم پولشویی بخشیده و پیامدهای آن را در سطح جامعه نمایان‌تر ساخته است و موجب پیدایش بزه‌دیده نوینی تحت عنوان «امنیت اجتماعی» شده است و این وصف به‌منابه کیفیت تشدیدکننده کیفر مرتکب نگاشته می‌شود.

نتیجه‌گیری

شرکت‌هایی که ورشکسته می‌شوند یا در معرض خطر ورشکستگی قرار دارند، با رویکرد اداره توسط مافیا دوباره به فعالیت می‌پردازند، چراکه مافیا معمولاً با تطمیع شرکت‌هایی که شرایط مالی مناسبی ندارند، فعالیت را در آن‌ها پی می‌گیرد. درنهایت پس از تجزیه و تحلیل پانل دیتا مشخص شد که

هم‌اکنون پنج نوع فعل مجرمانه در رابطه با جرم پولشویی در انگلستان وجود دارد:

۱- کمک به دیگری در جهت حفظ منافع یا عواید حاصله از فعالیت مجرمانه: ماده ۹۳(الف) قانون دادرسی کیفری ۱۹۸۸ مقرر می‌دارد: «شخصی که عواید حاصله از جرم دیگری را از طریق اختفا، خروج از حوزه قضایی، انتقال به افراد مشهور یا به هر طریق ممکن، حفظ یا اداره کند، درحالی‌که می‌داند یا ظنین است که مرتکب به اعمال غیرقانونی اشتغال دارد یا از این اعمال سود برده است، مجرم تلقی خواهد شد.» ماده ۱۱ قانون مبارزه با تروریسم ۱۹۸۹ و نیز ماده ۵۰ قانون جرایم مواد مخدر ۱۹۹۰ نیز جرایم مشابهی را پیش‌بینی کرده‌اند.

۲- تحصیل، تملک یا استفاده از عواید حاصله از فعالیت مجرمانه: بند «الف» ماده ۲۳ قانون جرایم مواد مخدر ۱۹۸۶ مقرر می‌دارد: «اگر فردی با علم به اینکه مالی (از هر قبیل) به‌طور کلی یا جزئی متعلق به شخصی است که آن را از طریق قاچاق مواد مخدر به‌دست آورده یا مال مذکور بیانگر ارتکاب قاچاق مواد مخدر باشد و باوجود این، آن را در اختیار بگیرد، متهم به ارتکاب جرم شناخته می‌شود.» قانون دادرسی کیفری نیز جرم مشابهی را در ارتباط با سایر جرایم پیش‌بینی کرده است.

۳- اختفا یا انتقال عواید حاصله از فعالیت مجرمانه: بند ۳ ماده ۹۵ قانون دادرسی کیفری در رابطه با مجازات هر فردی است که دیگری را جهت پنهان‌ساختن مال از دید محاکم قضایی یا خارج‌نمودن آن از حوزه قضایی دادگاه‌های انگلستان یاری نماید. این ماده شامل تغییر شکل و خارج‌ساختن مدارک دال بر جرم نیز می‌گردد. در سایر قوانین نیز مقرراتی در رابطه جرایم قاچاق مواد مخدر و تروریسم به چشم می‌خورد.

۴- قصور در افشای علم یا شک از وجود عملیات پولشویی: بند «ب» ماده ۲۶ قانون جرایم قاچاق مواد مخدر در این خصوص مقرر می‌دارد: «چنانچه شخصی بداند یا ظنین به اینکه فردی مبادرت به تطهیر پول‌های ناشی از قاچاق نموده یا هر نوع موضوع مرتبط با پولشویی در جریان معاملات تجاری، حرفه‌ای، امور بازرگانی یا استخدامی بر او معلوم شده باشد و در کوتاه‌ترین مدت، اطلاعات مذکور را به مقامات مسؤل یا پلیس نرساند، متهم به ارتکاب جرم خواهد بود. برای اشخاصی که به مناسبت شغل خود چنین اطلاعاتی را در اختیار دارند نیز در صورت قصور در افشای مجازات بیشتری در نظر گرفته شده است. قانون مبارزه با تروریسم

در ایران تا پیش از تصویب قانون مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۶، تنها قوانین و مقررات پراکنده‌ای وجود داشتند که هریک به جرم خاصی مربوط می‌شدند و فقدان یک قانون همه‌جانبه برای مبارزه با پولشویی به‌خوبی احساس می‌شد تا اینکه در سال ۱۳۸۶ قانون مبارزه با پولشویی به تصویب رسید. این قانون علی‌رغم آثار مثبتی که دارد، کاستی‌هایی نیز دارد، از جمله میزان مجازات مندرج در ماده ۹ است که بسیار اندک است.

رویکرد انگلستان در رابطه با جرم پولشویی نیز همان‌گونه که اشاره شد، در ابتدا فقط معطوف به عواید ناشی از جرایم مواد مخدر بود، ولی پس از تصویب قانون عدالت کیفری در سال ۱۹۹۳ آن را به عواید ناشی از تمام جرایم گسترش دادند. طبق قانون انگلستان ۵ نوع رفتار در ارتباط با پولشویی جرم‌انگاری گردیده است که عبارتند از: کمک به دیگری در جهت حفظ منافع یا عواید حاصله از فعالیت مجرمانه، تحصیل، تملک یا استفاده از عواید حاصله از فعالیت مجرمانه، اختفاء یا انتقال عواید حاصله از فعالیت مجرمانه، قصور در افشای علم یا شک از وجود عملیات پولشویی، افشای اطلاعات مجرمانه با خبر ساختن مجرم.

یکی از راه‌های غلبه بر صعوبت و دشواری شیوه جمع‌آوری دلایل، کشف و تعقیب مجرمین در پرتو رویکرد امنیت‌گرا، تسهیل فرایند دستیابی به ادله علیه متهم است که عبارت است از احراز هویت مشتریان و به‌روزرسانی اطلاعات پیرامونی آن‌ها از ناحیه بانک‌ها و مؤسسات به هنگام انجام هرگونه معامله، عملیات و ارائه خدمات یا به هنگام وجود ظن به انجام پولشویی و ضرورت متوقف‌سازی ارائه خدمات یادشده تا هنگام شفاف‌سازی و اثبات اصالت مدارک شناسایی ارائه‌شده توسط ارباب رجوع و همچنین پیگیری صحت و سقم اطلاعات ارائه‌شده با بانک‌ها و اعلام موارد مغایرت به واحد اطلاعات استخبارات مالی، مسائلی است که چهره‌ای از امنیت‌محوری را به ذهن متبادر می‌سازد که در آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی ایران و قانون مبارزه علیه تطهیر پول افغانستان پیش‌بینی شده است.

همچنین تعدیل‌نمودن اصل رازداری بانکی، زیرا یکی از مواردی که سبب می‌شود بانک‌ها بستر مناسبی برای ارتکاب جرم پولشویی و مخفی‌نمودن منشأ اصلی پول‌های غیرقانونی

شرکت‌های ورشکسته بورسی، قبل از مافیایی‌بودن شرکت، نسبت سودآوری کمتری نسبت به شرکت‌های غیرورشکسته دارند. این یعنی همکاری با مافیا و انجام پولشویی تحت نظارت آن‌ها، دارای سودآوری مناسب برای شرکت می‌شود. همچنین شرکت‌های ورشکسته بورسی قبل از مافیایی‌بودن شرکت، نسبت نقدینگی کمتری نسبت به شرکت‌های غیرورشکسته دارند. بنابراین همکاری با مافیا جریان نقدی هنگفتی را برای شرکت به ارمغان می‌آورد. علاوه بر این، شرکت‌های ورشکسته بورسی قبل از مافیایی‌بودن شرکت، اهرم مالی بالاتری نسبت به شرکت‌های غیرورشکسته دارند که اهرم مالی بالاتر نشان‌دهنده بدهی بالاتر است و مافیایی‌شدن، اهرم مالی را نیز تعدیل می‌کند. درنهایت شرکت‌های ورشکسته بورسی قبل از مافیایی‌بودن شرکت، میزان پولشویی پایین‌تری نسبت به شرکت‌های غیرورشکسته دارند. هدف اصلی مافیا انجام پولشویی است، بنابراین تشخیص مافیایی‌بودن یک شرکت خود دلیل محکمی بر احتمال بالای پولشویی در شرکت است.

شهریاری و همکاران (۱۳۹۹) تصریح کردند که حاکمیت اصل برائت در موضوع پولشویی به چالش کشیده شده و علی‌رغم حاکمیت آن در حقوق کیفری، در مواردی که متهم، درآمدها و سرمایه‌های مشکوکی را به‌دست آورده، به ظاهر حال نیز توجه کرده و در تعارض اصل و ظاهر، ظاهر را به‌سبب غیرعادی بودن روش تحصیل مال و ظن قوی به تحصیل اموال از طریق نامشروع، مقدم داشته و با تقدم اماره مجرمیت بر اصل برائت، از متهم تقاضای ارائه دلیل مشروع‌بودن سرمایه‌های مذکور را نمود.

همچنین باید توجه داشت که میزان بالای پولشویی در جهان، خصوصیات سازمان‌یافتگی و فراملی‌بودن و بدون بزه‌دیده‌بودن این جرم، خسارات و زیان‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آن و ارتباط تنگاتنگ آن یا جرایم دیگر ضرورت جرم‌انگاری این پدیده را در دنیا و همچنین ایران بیشتر کرده است و به‌همین جهت نیز در ایران لایحه‌ای درخصوص مبارزه با پولشویی به تصویب رسید که هنوز مراحل نهایی قانون‌گذاری را طی نکرده است، هدف از این راهکارها این است که تا جایی که ممکن است عرصه بر پولشویان تنگ شود و هزینه عملیات پولشویی برای آن‌ها بالا رود تا ارتکاب جرم برای آن‌ها بی‌فایده شده و در نتیجه آن‌ها را از ارتکاب جرم بازدارد.

رسانده‌اند، کمال تشکر را داریم.

سهم نویسندگان: نگارش این مقاله براساس اصول نگارش مقالات حقوقی در تمامی مراحل تهیه پلان، جمع‌آوری منابع و نگارش توسط نویسندگان صورت گرفته است.

تضاد منافع: این پژوهش فاقد هرگونه تضاد منافع است.

منابع و مأخذ

الف. منابع فارسی

- پاک‌نهاد، امیر (۱۳۸۸). *سیاست جنایی ریسک‌مدار*. تهران: انتشارات میزان.

- رهبر، فرهاد و میرزاوند، فضل‌الله (۱۳۸۷). *پولشویی و روش‌های مقابله با آن*. تهران: انتشارات آگاه.

- شاملو، باقر و مرادی، مجید (۱۳۹۲). «تحدید تضمینات دادرسی عادلانه در پرتو امنیت‌گرایی در جرم پولشویی». *مجله حقوقی دادگستری*، ۸۱: ۱۱۱-۱۵۹.

- قدیری بهرام‌آبادی، رشید (۱۳۸۹). *تحولات تحصیل دلیل در جرم پولشویی با رویکرد به اسناد بین‌المللی، قوانین و مقررات ایران و انگلیس*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، نام استاد راهنما نسرین مهرا، تهران: دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.

ب. منابع انگلیسی

- Arezzo, M (2014). "Social Capital and Undeclared Work: An Empirical Analysis in Italy from 1998 to 2008". *Social Indicators Research*, 118(2): 695-709.

- Arlacchi, P (2010). *La Mafia Imprenditrice. Dalla Calabria al Centro Dell'inferno. Aspetti Critici Nei Processi di Risanamento e Sviluppo Duraturo Delle Aziende Confiscate Alla Criminalità Organizzata*.

- Bivona, E (2012). *Aspetti Critici Nei Processi di Risanamento e Sviluppo Duraturo Delle Aziende Confiscate Alla Criminalità Organizzata*. Milano: Giuffrè.

- Bromley, P & Powell, W (2012). "From Smoke and Mirrors to Walking the Talk: Decoupling in the Contemporary World". *The Academy of Management Annals*, 6(1): 483-530.

شوند، قاعده‌ای به نام رازداری بانکی است که براساس آن هویت صاحبان حساب فاش نمی‌شود، لذا در صورت مشاهده معاملات و مبادلات مشکوک با ارقام زیاد، بانک‌ها موظفند مسأله را به مراجع ذی‌صلاح اطلاع دهند، گرچه اعلام گزارشات و ارسال اطلاعات، اتهام محسوب نمی‌شود، اما در هم در قانون مبارزه با پولشویی ایران و هم افغانستان، تکلیف «مقام تعقیب یا شاکی خصوصی به ارائه دلیل» مورد چشم‌پوشی قرار گرفته و این تکلیف مشتری است که باید در خصوص منشأ مشروع کسب اموال خود پاسخگو باشد و سکوت مشتری در این باره قرینه‌ای بر ارتکاب جرم نیز تلقی می‌شود.

در جرمی نظیر پولشویی، روند تحصیل دلیل مبنی بر «اثبات مجرمیت متهم از سوی دادستان» به کلی تغییر یافته و نوک پیکان متوجه متهم می‌شود و اوست که باید بی‌گناهی خود را به اثبات برساند. از این رو در این‌گونه جرایم بسیار محدود، استثنایی و در عین حال رو به رشد، نحوه تحصیل دلیل با اصول و قواعد حاکم بر آن متفاوت است و کسی که باید اثبات بی‌گناهی بیاورد، متهم است، نه اینکه دادستان جهت اثبات مجرمیت متهم، به تحصیل و ارائه دلیل بپردازد. در واقع به واسطه وجود پاره‌ای تفاوت‌ها در این قبیل جرایم و مرتکبین آن‌ها، یعنی «یقه‌سپیدان» مسأله افتراقی شدن رسیدگی به این جرایم مطرح شده است.

در نتیجه در راستای ضرورت حفظ ثبات اقتصاد و پیشگیری از ورود ضربه‌های جبران‌ناپذیر بر اقتصاد ملی، همراه با مشکل بودن کشف جرم پولشویی به وسیله ادله اثبات جرم و شیوه‌های متعارف آیین دادرسی کیفری، امنیت‌گرایی دولت‌ها در قالب افتراقی نمودن آیین دادرسی مرتبط با پولشویی مورد توجه قرار گرفته و در قالب «جابه‌جایی بار اثبات دلیل و نهادن بار اثبات منشأ مشروع اموال مشکوک بر عهده افراد مظنون و متهم»، «تکلیف نهادهای مرتبط با پدیده پولشویی به اعلام موارد مشکوک به مراجع ذی‌صلاح»، «عدول از قواعد رازداری بانکی»، «لزوم احراز هویت مشتریان» و «لزوم کنترل‌های نامحسوس دوره‌ای و ...» نمود یافته است.

ملاحظات اخلاقی: ملاحظات اخلاقی مربوط به نگارش متن و نیز ارجاع به منابع رعایت گردید.

تقدیر و تشکر: از تمام کسانی که ما را در تهیه این مقاله یاری

- Transcrime. (2013). *Progetto PON Sicurezza 2007-2013*.

- Buonanno, P; Prarolo, G & Vanin, P (2016). "Organized Crime and Electoral Outcomes. Evidence from Sicily at the Turn of the XXI Century". *European Journal of Political Economy*, 41(5): 61-74.

- Calderoni, F (2014a). *Measuring the Presence of the Mafias in Italy*. In *Organized Crime, Corruption and Crime Prevention*. Cham: Springer International Publishing.

- Caneppele, S; Calderoni, F & Martocchia, S (2009). "Not Only Banks. Criminological Models on the Infiltration of Public Contracts by Italian Organized Crime". *Journal of Money Laundering Control*, 12(2): 151-172.

- Champeyrache, C (2014). "Artificial Scarcity, Power and the Italian Mafia". *Journal of Economic Issues*, 48(3): 625-640.

- Chaney, P; Faccio, M & Parsley, D (2011). "The Quality of Accounting Information in Politically Connected Firms". *Journal of Accounting and Economics*, 51(1-2): 58-76.

- Chong, A & Lopez-De-Silanes, F (2015). "Money Laundering and its Regulation". *Economics and Politics*, 27(1): 78-123.

- Cohen, D; Dey, A & Lys, T (2008). "Management in the Pre and Post-Sarbanes-Oxley Periods". *The Accounting Review*, 83(3): 757-787.

- Neu, D; Everett, J & Rahaman, A (2015). "Preventing Corruption with in Government Procurement: Constructing the Disciplined and Ethical Subject". *Critical Perspectives on Accounting*, 28: 49-61.

- Neu, D; Everett, J; Rahaman, A & Martinez, D (2013). "Accounting and Networks of Corruption". *Accounting, Organizations and Society*, 38(6-7): 505-524.

- Ravenda, D; Valencia-Silva, M; Argiles-Bosch, J & García-Blandón, J (2019). "Money Laundering Through the Strategic Management of Accounting Transactions". *Critical Perspectives on Accounting*, 60: 65-85.

- Sargiacomo, M; Ianni, L; D'Andreamatteo, A & Servalli, S (2015). "Accounting and the Fight against Corruption in Italian Government Procurement: A Longitudinal Critical Analysis (1992-2014)". *Critical Perspectives on Accounting*, 28: 89-96.

Volume 4, Issue 2, 2023

Investigating the Developments in Money Laundering Education with an Approach to International Documents of Iran and British Laws and Regulations

Moud Hossininab^{*1}, Eysa Bani Namaeh²

1. M.A, International Persian Gulf of Khorramshahr Branch, Islamic Azad University, Khorramshahr, Iran.

2. Assistant Professor, Abadan Branch, Islamic Azad University, Abadan, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Type of Article:

Original Research

Pages: 17-25

Corresponding Author's Info

ORCID: 0000-0000-0000-0000

TELL: 000000000000

Email: moud.hossine@gmail.com

Article history:

Received: 08 Feb 2023

Revised: 14 Mar 2023

Accepted: 18 Apr 2023

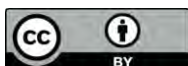
Published online: 22 Jun 2023

Keywords:

Collection of Evidence in Money Laundering, International Documents, Iranian and British Regulations.

ABSTRACT

The fight against money laundering is one of the most important challenges in the world today and various countries have enacted laws to combat it. Agreements have also been reached at the international level to combat money laundering. One of the most important issues is the correction of evidence in money laundering, which in this study examines the evolution of evidence in money laundering with an approach to international instruments of Iranian and British laws and regulations. In almost all legal systems, the issue of “reversing the burden of proof” in the crime of money laundering, the practical procedure is moving towards its acceptance and the burden of proving the lack of property acquisition in illegitimate ways is placed on the defendant. Although this issue seems incompatible with the principle of innocence at first glance, but considering that the reversal of the burden of proof in these cases is in line with the circumstances, there does not seem to be a conflict with the principle of innocence. Eventually, it became clear that merely detecting the company's mafia activity was sufficient to crack down on money laundering. In English law, changes in the principle of innocence in the field of money laundering are also recognized as the main motivator in the field of correction of reason.

This is an open access article under the CC BY license.

© 2023 The Authors.

How to Cite This Article: Hossininab, M & Bani Namaeh, E (2023). “Investigating the Developments in Money Laundering Education with an Approach to International Documents of Iran and British Laws and Regulations”. *Journal of Contemporary Legal Thought*, 4(2): 17-25.